Broedvogelkartering De Gaas (gem.Tilburg)

KNNV vereniging voor veldbiologie

Guido Stooker

Broedvogelkartering

De Gaas

(gem. Tilburg)

2018

Colofon

Dit rapport is een uitgave van de KNNV- afd.Tilburg en digitaal beschikbaar op de website van de vereniging (www.knnv.nl/tilburg).

De KNNV (Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging) heeft als doelstelling natuurstudie, natuurbeleving en natuurbescherming in de breedste zin van het woord. De Vereniging kent een aantal Werkgroepen, die elk op een specifiek studiegebied actief zijn. Daarnaast zijn er plaatselijke afdelingen waarbinnen eveneens werkgroepen actief kunnen zijn.

KNNV-afdeling Tilburg: secretariaat. mevr. M.C. van der Wiel (secretariaat@tilburg.knnv.nl)
Werkgroep Dongevallei: coördinator dhr. G.A.C.R. Stooker (gstooker@live.nl / 06-12215643)

Overname van informatie uit dit rapport, de foto's uitdrukkelijk uitgesloten, is toegestaan mits bronvermelding wordt gedaan. De foto's zijn gemaakt door Tonnie Verheijden (Tonnie Verheijden, Nature Photography) en Guido Stooker.
Dit rapport gelieve te citeren als:
Stooker, G.A.C.R., 2018: Broedvogelkartering De Gaas (gem.Tilburg) 2018, KNNV-afd.Tilburg.

Guido Stooker
KNNV-afdeling Tilburg
november, 2018

Inleiding

In 2017 werden door de gemeente Tilburg concept-plannen gepresenteerd om een mountainbike-route door het Stadsbos013 aan te leggen. Een deel van die route lag ook in natuurgebied De Gaas. Dit voornemen leidde tot een protesten van lokale bewoners, die vreesden dat, behalve overlast en gevaar door de fietsers voor spelende kinderen en wandelende natuurliefhebbers, ook de flora- en faunawaarden van dit kleine heidegebiedje zouden worden aangetast. Dit gold met name voor de broedvogels en de populatie Levendbarende hagedis. Mij is toen gevraagd om de O-situatie vast te leggen voor wat betreft de broedvogelstand in het terrein. Voorliggende rapportage is het resultaat van een broedvogelkartering, conform de methodiek van het SOVON/BMP-project. (plotnr. 50341). Het is aan te bevelen om de plot elk jaar op broedvogels te karteren, maar daar ontbreekt me helaas de tijd voor. Het zou aardig zijn als deze rapportage voor een andere vogelaar aanleiding is om het stokje over te nemen. Eens per vijf jaar is een goed alternatief.

Gebiedsbeschrijving

De Gaas is een kleinschalig heiderestant van ca.15ha, gelegen in de nieuwbouwwijk Reeshof. Het gebiedje wordt aan de noord- en oostzijde begrensd door aaneengesloten bebouwing en aan de zuid- en westkant door naaldbossen (voornamelijk Grove den) met bijmenging en ondergroei van loofhout. Het betreft een droge, vrij soortenarme heidevegetatie [Calluno-Genistion pilosae] en daarvan met name de associatie van Struikheide en Stekelbrem [20Aa1]. De naamgevende soort Stekelbrem wordt hier en daar nog aangetroffen. Het noordelijk deel van het terrein en een deel van zuidelijke stuk is recent (2017, 2018) van bosopslag ontdaan. Het zuidelijk deel kent echter nog een aanzienlijke oppervlakte met opslag van grove den, berk, vuilboom en Amerikaanse vogelkers. Met behulp van een natuurvrijwilligersgroep wordt elk jaar een deel van het heitje ontdaan van een deel van deze bosopslag. Voorts wordt de heide de laatste 3 jaar tweemaal per seizoen begraasd door een rondtrekkende kudde. Deze schaapskudde begraast het terrein gedurende 1à2 weken middels rantsoenbeweiding (tijdelijk raster). Het terrein wordt intensief gebruikt voor wandel- en speelrecreatie door bewoners van de aangrenzende woonwijk.

Werkwijze

Het gebied is vanaf eind maart tot halverwege juni (data: zie tabel) zesmaal bezocht, merendeels in de vroege ochtenduren. Daarbij zijn alle territorium-indicerende waarnemingen binnen en langs de grenzen van het plot middels een broedcode op kaart genoteerd. Daarbij is gebruik gemaakt van een tablet, waarop het programma AVIMAP is geïnstalleerd. De aldus vergaarde veldwaarnemingen worden door het programma Autocluster verwerkt tot al dan niet geldige waarnemingen. De geldigheid van de waarnemingen is gebaseerd op datumgrenzen, fusie-afstanden en broedcodes (zie methodiek BMP, SOVON, 2017). Als territorium-indicerende waarnemingen gelden bijvoorbeeld: territoriumzang, baltsgedrag, voedseltransport, nestindicaties en aanwezigheid van juveniele vogels.

Resultaten

Er zijn tijdens de 6 veldbezoeken 31 verschillende vogelsoorten gezien of gehoord. Op basis van de Autoclustering mogen daarvan 25 als broedvogel worden aangemerkt. Bij elkaar zijn van deze broedvogels 79 territoria vastgesteld. Deze drie getallen vormen de basis waarop het beheer en mogelijk ook de effecten van de mountainbike-route geëvalueerd kunnen worden. Daarnaast is vanzelfsprekend de samenstelling en ontwikkelingen van de broedvogelbevolking indicatief voor toekomstige veranderingen van de terreinomstandigheden. Bijna de helft (39 terr.) van de vogels behoort tot de algemeen voorkomende bosrandstruweelsoorten in stedelijke omgeving. Een kwart kan aangemerkt worden als typische bosvogels. Binnen de Nederlandse broedvogelpopulaties worden op basis van preferent biotoop zogenaamde ecologische groepen onderscheiden. Op kleinschalige heideterreintjes als De Gaas zouden de Roodborsttapuit-groep [602], resp. de Geelgors-groep [702] de kenmerkende vogelgroepen zijn. Beide groepen zijn goed vertegenwoordigd, maar helaas ontbreken juist de naamgevende soorten. De kaartjes geven een beeld van de verspreiding van de meest kenmerkende vogelgroepen. Er bevinden zich geen Rode Lijst-soorten tussen. Toch zijn er wèl een aantal opmerkelijke soorten te noemen. Het meest bijzonder is de aanwezigheid van het koppeltje Nachtzwaluwen. De soort neemt de laatste jaren in Nederland weer toe, maar een territorium op een dergelijk klein heidegebied en ook nog eens binnen de stedelijke bebouwing mag toch wel als opmerkelijk worden beschouwd. De dichtstbijzijnde broedpopulatie bevindt zich in heidegebied De Sijsten, verder zuidelijk in Stadsbos013. Verder kan ook het broedgeval van de Boomleeuwerik als 'leuk' worden aangemerkt.

Al met al is de broedvogelbevolking van heidegebied De Gaas opmerkelijk rijk aan kenmerkende vogelsoorten van de habitat '**kleinschalige, halfopen, structuurrijke heide**. De temporele begrazing acht ik een verrijking van het heidemilieu, met name voor de entomofauna, welke van belang is voor een hoge dichtheid aan insecteneters onder de vogels, het merendeel van de thans aanwezige vogelsoorten. Het terugdringen van de Amerikaanse vogelkers en andere bosopslag is een goede maatregel. Maar om de soortenrijkdom en het aantal broedvogelsoorten te behouden, is mijn advies om niet het gehele heitje '*kaal*' te maken. Dan verliest men de grote groep van bosrandstruweelvogels en wordt het aanmerkelijk stiller op De Gaas.

Broedvogelkartering De Gaas (Tilburg) 2018 (BMP-plot 50341) Guido Stooker

datum start einde	*24-mrt* *07:34* *08:28*	*8-apr* *06:54* *07:50*	*28-apr* *06:06* *07:09*	*15-mei* *06:16* *07:15*	*25-mei* *06:18* *07:15*	*15-jun* *05:00* *06:00*	aantal autocluster territoria	hoogste broed-code
bezoeknr	1	2	3	4	5	6		
Soortâ bezoektype	*zonop*	*zonop*	*zonop*	*ochtend*	*ochtend*	*zonop*		
Boomklever	3	1 (1)					**1**	2
Boomkruiper	1	2		2 (1)	1 (1)		**4**	2
Boomleeuwerik	2			1	1		**1**	2
Boompieper		4	2	2	3	1	**3**	2
Ekster	2		1	2	1		**1**	3
Fitis		8	7	7	5 (2)	3 (1)	**7**	2
Gaai	2	1				1	**1**	3
Gekraagde roodstaart			2	2	1		**1**	2
Goudhaan	1 (2)							2
Grasmus					1		**1**	2
Groene specht	1						**1**	2
Groenling			1				**1**	2
Grote bonte specht	4	3 (4)	5	3	2 (1)	4 (1)	**5**	3
Heggenmus			1				**1**	2
Houtduif	2 (1)	4	3	3	2	1	**4**	3
Koolmees	3 (3)	8 (1)	5 (2)	8 (5)	2 (2)	6	**8**	12
Kuifmees	3	1	2	1 (1)	1	2	**4**	2
Merel	3 (1)	7 (1)	7 (2)	5 (2)	3 (3)	4	**8**	2
Nachtzwaluw						1	**1**	2
Pimpelmees	1	3	3	3	1 (1)	2	**5**	2
Roodborst	6 (9)	9 (2)	5 (2)	6 (3)	6 (7)	4 (3)	**7**	2
Tjiftjaf	3	8 (1)	2 (2)	2 (1)	2 (2)	2 (1)	**2**	7
Tuinfluiter			1					2
Vink	2 (2)	1	1 (2)	3 (2)	1 (1)	3	**3**	2
Winterkoning	1 (2)	1	2	1 (1)	1 (1)	1	**4**	2
Witte kwikstaart				1				2
Zanglijster	2 (1)	2						2
Zwarte kraai	1 (1)	1	1	2	1		**2**	7
Zwarte mees					1			2
Zwarte specht				1				2
Zwartkop		1	3 (1)	1 (1)	2		**3**	2
aantal soorten: 31	**aantal broedvogels: 25**				**aantal territoria:**		**79**	

Opmerking: getallen tussen haakjes zijn waarnemingen buiten de plotgrenzen

Roodborsttapuit-groep 8 territoria

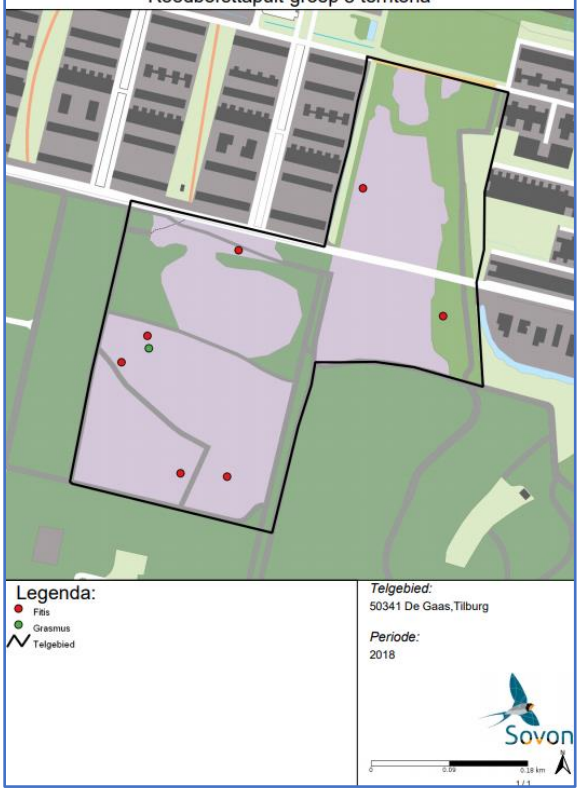

Geelgors-groep 7 territoria

Bosrandstruweelvogels 20 territoria

Bosvogels 39 territoria

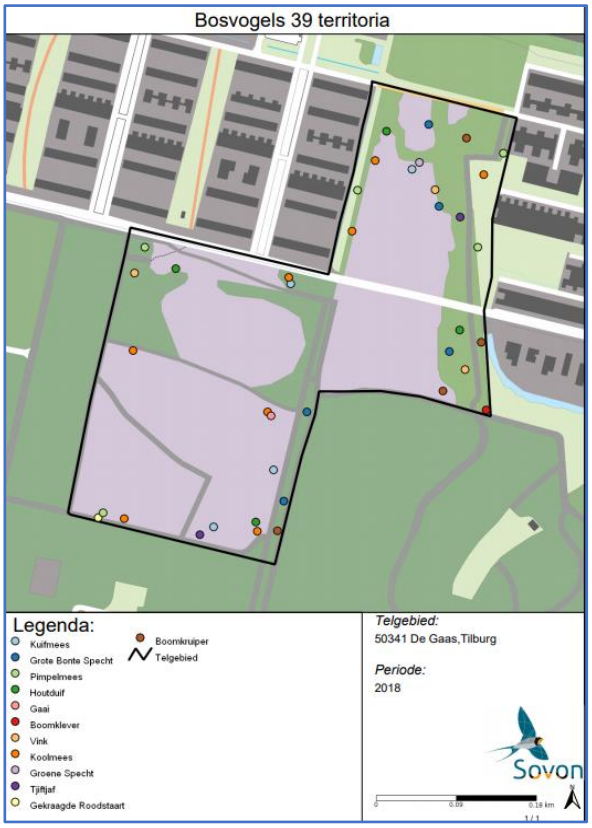

Foto's van heidegebiedje De Gaas (gem.Tilburg) in 2018
(fotografie: Tonnie Verheijden en Guido Stooker)